

○ วรรณ

หมอนสุกักจากหน้าแพ

เป็นมากกว่าแค่ ‘หน้าแพ’!

“หน้าแพ” ตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พิช มหัตศจริยที่ทรงนำมาเผยแพร่แก่ท้าวศวรรษ เพื่อ คุณประโยชน์ด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ ช่วย ป้องกันการพังทลายของดิน พื้นฟูสภาพดิน สร้าง ความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน

ล่าสุด เมื่อผ่านกระบวนการคิดและสร้างสรรค์ ของนักศึกษารุ่นใหม่ จากสถาบันเทคโนโลยี พระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (สจล.) และ มูลนิธิชัยพัฒนา ร่วมมือกันพัฒนางานออกแบบ ผลิตภัณฑ์จากหน้าแพ เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของชุมชน สามารถพึ่งพา ตัวเองได้อย่างยั่งยืน ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันแบบสวยเก๋ เพื่อ จัดจำหน่ายในร้านค้าที่พัฒนา มูลนิธิชัยพัฒนา ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนตาม แนวพระราชดำริ

ในเมืองต้นโครงการดังกล่าวนำร่องออกแบบ พัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์จากหน้าแพ บน พื้นที่โครงการพระราชดำริ ต.โคกปรัง อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ เมื่อต้นแบบสร้างสรรค์ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 5 คณะออกแบบสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรม สจล. แล้วเสร็จ มีการเผยแพร่ผลงานในนิทรรศการ “Vetiver Make-Over” แฝกเป็นได้มากกว่า หน้าแพ คุณยกรคำพาริโอ รวมคำแหง โดย รับเกียรติจาก ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการ มูลนิธิชัยพัฒนา เป็นประธานในงาน

พัฒนา ‘หน้าแพ’ ตามแนวพระราชดำริ

จากใบหน้าแพธรรมชาติ กลายเป็น ผลงานออกแบบที่น่าทึ่ง ดร.สุเมธ กล่าวว่า เดิมที “หน้าแพ” ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เริ่มต้นเมื่อ 20 ปีก่อน เริ่มจาก ดร.สุเมธ ได้รับหนังสือเรื่องหน้าแพจากผู้บริหาร เวิลด์แบงก์ท่านหนึ่ง และ ดร.สุเมธ ได้นำหนังสือ ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผ่านไป 2 เดือนกว่าๆ ก่อนที่พระองค์จะแปร พระราชฐานไปวังไกลกังวล คณะทำงานมูลนิธิ ชัยพัฒนาได้ส่งเสด็จอยู่ที่พระราชวังจิตรลดา ในคราวนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่ง กับ ดร.สุเมธ ว่า หน้าแพเป็นหญ้าที่มหัศจรรย์ จริงๆ ต่อไปนี้ให้เริ่ม ทดสอบ ทดลองทำเลย เริ่ม ที่ห้วยทราย ฉะเชิงเทรา ก่อน จากนั้นหน้าแพก็ เริ่มขับเคลื่อนในมูลนิธิชัยพัฒนา แต่เดิมบอกว่า อย่าไปยุ่งเรื่องใบ แต่ให้ดูประโยชน์ที่อยู่ใต้ดิน เพราะจุดประสงค์คือป้องกันดินพังทลายจาก การตัดไม้ทำลายป่า

“ระยะแรกพระองค์ไม่อยากจะหวังเรื่อง ใบ แต่พอหน้าแพเป็นที่รู้จักแล้ว หลายองค์กร หันมาช่วยวิจัยพัฒนาเรื่องใบหน้าแพ นำมาสร ้างสรรค์เป็นผลงานต่างๆ มากมาย และเป็น โอกาสอันดีที่เทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ ทหารลาดกระบังมาช่วยพัฒนาเรื่องดีไซน์ พัฒนา รูปแบบให้ผลิตภัณฑ์ดูน่าสนใจ และแพร่หลายไป ต่างประเทศมากขึ้น เช่น ญี่ปุ่นสนใจผลิตภัณฑ์

หน้าแพของไทยมาก ซึ่งทุกอย่างจะย้อนกลับ คืนสู่ชาวบ้านจะได้ต่อยอดไปได้เรื่อยๆ

ผมรู้สึกแปลกใจที่เห็นผลงานนักศึกษาวันนี้ จากหน้าแพที่อยู่กับพื้นดิน เป็นปุ๋ยบ้าง พอเป็น ผลิตภัณฑ์ที่สวยงาม กลายเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์ไม่ใช่ ชาติของชาติ ของที่ดูไร้ค่าเมื่อเอาสติปัญญาใส่ เข้าไป กลับกลายเป็นของตอบแทนเป็นรายได้ ให้ชาวบ้านได้ด้วย มีแต่เกิดประโยชน์”

ด้านอาจารย์จรรยา อหะวะสมิต อาจารย์ ประจำภาควิชาศิลปอุตสาหกรรม คณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. กล่าวว่า เนื่องจาก มูลนิธิชัยพัฒนาได้ดำเนินโครงการตามพระ ราชดำริเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกหน้า แพเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำลดการชะล้างพัง ทลายของดิน โดยมีการพัฒนาต่อเนื่องในการนำ หน้าแพมาพัฒนาให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยร่วมมือกับคณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล. ในสาขาการออกแบบ สิ่งทอ ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์หน้าแพ แปรรูป เพื่อจัดจำหน่ายในร้านค้าที่พัฒนา มูลนิธิ ชัยพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ ชุมชนตามแนวพระราชดำริ โดยเบื้องต้นโครงการ ดังกล่าวนำร่องออกแบบพัฒนาการออกแบบ ผลิตภัณฑ์จากหน้าแพ บนพื้นที่โครงการพระ ราชดำริ ต.โคกปรัง อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์

“เบื้องต้นเราให้นักศึกษาไปเรียนรู้กับชาว บ้านที่ ต.โคกปรัง จ.เพชรบูรณ์ ที่เลือกไปที่นี้

เพราะกลุ่มแม่บ้านมีความเข้มแข็งมีฝีมือที่ดี และ เราจะเปลี่ยนกลุ่มไปเรื่อยๆ แต่เราเริ่มที่โคกปรัง 3 วัน ไปเรียนรู้วิธีการทอ การมัดเกลียว ครั้น เกลียวหน้าแพ เด็กกลับมาหัดทำที่คณะแล้วทำ ต้นแบบครั้งที่ 1 เสร็จแล้วกลับไปหาชาวบ้าน นำ สิ่งใหม่ที่ออกแบบไปแลกเปลี่ยนความรู้กับแม่ๆ ที่โคกปรัง เพื่อเปลี่ยนเป็นครูนักเรียนกัน เด็กๆ นำแม่ไปให้แม่ๆ พิจารณาน่าอันนี้ทำได้ ทำไม่ ได้ อันนี้ยากเกินไป อันนี้ทำแบบนี้ดีกว่า เด็กๆ ก็ จะนำความรู้ที่ได้แลกเปลี่ยนจากแม่ๆ มาพัฒนา เป็นสินค้าต้นแบบครั้งที่ 2 แล้วมีการตรวจงาน จากชัยพัฒนาและคณาจารย์ช่วยกันตรวจ ซึ่ง ตลอดเวลาเรามีการพัฒนาหน้าแพอยู่ตลอด”

อาจารย์จรรยาบอกว่าถึงการพัฒนาสร้างสรรค์ โครงการ คือ เนื่องจากอยากสนับสนุนแนวพระ ราชดำริที่พระองค์ท่านการสนับสนุนเรื่องการปลู กหน้าแพเพื่อรักษาหน้าดิน แต่ใบหน้าแพต้อง ตัดอยู่เสมอเพื่อให้รากหยั่งลึกลงดิน ใบหน้าแพ เราไม่ยอกทิ้ง คิดว่าน่าจะนำใบหน้าแพมา พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ดีกว่า ซึ่งก่อนหน้านี้เรามี การพัฒนาผลิตภัณฑ์หน้าแพเป็นการบูรณะถว้ มาเป็น 10 ปี แต่เมื่อให้น้องๆ นักศึกษาแสดง ผลงานการออกแบบ ก็ถือเป็นการให้เขาแสดง ศักยภาพของเด็กๆ ในไม่ได้อย่างเต็มที่

“สิ่งที่สำคัญก็คือการพัฒนาองค์ความรู้ของ กลุ่มแม่บ้านที่แม่ๆ ได้เรียนรู้จากกลุ่มนักศึกษา และนักศึกษาเรียนรู้จากแม่ๆ ซึ่งบางสิ่งชาว

กระเป๋า Stripe Bag

บ้านไม่เคยรู้มาก่อน แต่มีนักศึกษาบอกว่า สิ่งนี้ทำได้จริงๆ ในทางกลับกันนักศึกษาจะได้เรียนรู้การทำงานกับแม่ๆ ต้องใช้ศักยภาพด้านใดของตัวเองบ้าง ไม่เหมือนการทำงานกับเครื่องจักร ซึ่งมีทั้งข้อจำกัด การสื่อสารและการเดินทางต้องทำอย่างไรเพื่อให้งานสำเร็จให้ได้ ไม่เหมือนการตีกับโรงงาน ต้องใช้ศิลปะ ตีกันคิดว่าศักยภาพทางออกแบบของเด็กๆ ไปสู่สากลได้ แต่ศักยภาพในการผลิตก็ต้องเป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาเป็นระบบอุตสาหกรรมที่ต้องมีการผลิตเป็นจำนวนมากๆ และผลิตได้ในเวลาที่กำหนดให้ได้”

งานออกแบบ ‘สุด酷’ ของนักศึกษา

เมื่อได้รับโจทย์ให้ออกแบบและพัฒนากระเป๋า ผัก ด.โคกปรอง อ.วิเชียรบุรี จ.เพชรบูรณ์ เด็กนักศึกษาคิดค้นกล่อง มงกุฎฝีมือและภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างสรรค์งานออกแบบของคนรุ่นใหม่เพื่อให้ชาวบ้านได้ช่วยสร้างสรรค์ให้สังคมมากขึ้น เช่น การพัฒนาด้านการออกแบบเส้นด้าย ออกแบบลายทอและการมัดย้อมเม็ดมะยม สูงงานออกแบบผลงานทั้งสิ้น 19 ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เพื่อเป็นแนวทางให้ชาวบ้านได้เห็นถึงชิ้นงานในรูปแบบและวิธีคิดใหม่ๆ เพื่อนำมาจำหน่ายในร้านภัทรพัฒน์ตามสาขาต่างๆ ทั่วประเทศ อาทิ ที่ใส่ผลไม้ “Fruit table tray” ผลงานออกแบบสุดคลาสสิก ยกระดับผลไม้ได้อย่างคาดไม่ถึง หรือกระเป๋าสะพายจากผัก “Green Leaf Collection” กระถางต้นไม้ “up to you tree pot” กระถางต้นไม้ “design by you” ดอกไม้ประดิษฐ์ตีหมวก “Vetiver flower” ผ้าปูโต๊ะ และผ้าคาดประดับโต๊ะ “Ha(t)tha” ตอบโจทย์แม่บ้านโฮโฮ แผ่นรองจากผัก “X-Stich” เป็นต้น

กระเป๋า “Stripe Bag” ของ **จูเนียร์-ศาศวัต แซงชัยอรุณ** ปี 6 วิชาการออกแบบสิ่งทอ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผลงานที่เขาคิดแบบเป็นหนึ่งในวิชาสาขาสีทอ ทำงานภายใต้แนวคิด “การทอ พัฒนากระเป๋าผัก” ศาศวัต กล่าวไว้ ครั้งแรกที่เขาเจออาจารย์ชวนบอกว่าให้เด็ก พัฒนากระเป๋าผัก ครั้งแรกก็รู้สึกแปลกใจ เพราะไม่คุ้นเคย จากนั้นใช้เวลาพัฒนางาน 3 เดือน ซึ่งแรงบันดาลใจในการออกแบบกระเป๋าผักก็เพราะเป็นสินค้าใกล้ตัวเหมาะกับเด็กคนรุ่นใหม่ และสามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ส่วนการพัฒนาลวดลายมาจากการปลูกกระเป๋าผักที่มักปลูกเป็นแถวเป็นแนว จากเดิมที่คิดออกแบบลวดลายการทอที่ซับซ้อนกว่านี้ แต่ชาวบ้านไม่สามารถทอได้ ต้องลดทอนลวดลายลง เป็นทแยงมุมก็ได้ลวดลายที่เก๋ไปอีกแบบ เพื่อให้ชาวบ้านสามารถผลิตเองได้ในอนาคต

“พอมาลองทำงานกับกระเป๋าผัก รู้สึกเป็นวัสดุใช้ทำอะไรได้เยอะมากแค่นั้น ครั้งแรกรู้อยู่เพียงเป็นกระเป๋าที่ใช้ปลูกป้องกันแมลง แต่พอลงพื้นที่ที่เพชรบูรณ์ ทำให้รู้ว่ากระเป๋าผักทำผลิตภัณฑ์ได้เยอะอยู่ เพราะเป็นวัสดุที่แข็งแรง น่าจะนำมาขึ้นรูปฟอร์มได้ไม่ยาก พอลงพื้นที่ไปเรียนรู้ว่าเทคนิค

แม่ๆ สามารถทำลวดลายและใช้เทคนิคอะไรได้บ้าง จากนั้นกลับมาคิดโปรดัคต์ แล้วเมื่อพัฒนาแล้ว แม่ๆ พัฒนาและทำเองได้ไหม”

ศาศวัตจึงออกแบบลวดลายเรียบง่าย เพื่อให้เหมาะกับกลุ่มแม่บ้านที่ถนัดทอตก แต่เขาคิดนำกระเป๋าผักมาทอแทนทก โดยใช้เทคนิคเอาใบผักคั่นเป็นเกลียวแล้วค่อยนำผ้าทอเป็นพื้น

“อยากออกแบบกระเป๋า เพราะคิดว่าเหมาะกับภัทรพัฒน์ทำเป็นโปรดัคต์ที่คนส่วนใหญ่ใช้กัน แต่เราทำเพื่อเจาะจงขยายกลุ่มไปวัยรุ่นหนึ่ง เสน่ห์ของกระเป๋าผัก เป็นกระเป๋าที่ปลูกง่าย ทน ตัดแล้วงอกใหม่ได้เรื่อยๆ ย้อมสีได้ง่าย เป็นวัสดุที่เป็นมิตรกับมนุษย์” นอกจากนี้กระเป๋าผักแล้ว ศาศวัตยังนำหนังเทียมมาใส่เพื่อเพิ่มมูลค่าให้มากกว่าใช้ผ้าทอมือ

คือ ลวดลายของผ้าทอพื้นบ้าน ผสมผสานการย้อมสีธรรมชาติจากครามและการมัดย้อมของผ้าไหม โดยเฉพาะการย้อมครามเป็นการย้อมได้หลากหลายสี เมื่อใช้เทคนิคการทอหุ้มเม็ดมะยมด้วยถุงพลาสติก หรือการติดสกอตเทปเกิดลวดลายที่สวยงามจากการควบคุมระยะเวลาในการย้อมเพื่อความคุมสีให้ออกมามีสีเขียวอมฟ้า จนถึงสีม่วงเข้ม เกิดน้ำหนักสีที่แตกต่างกัน

“กระเป๋าผักเดิมที่ผมไม่คิดว่าจะสามารถทำเป็นงานออกแบบเก๋ๆ ได้ ผมต้องศึกษาเพิ่ม เริ่มต้นศึกษาคุณสมบัติของผักที่ย้อมสีได้ดีสวยงาม แต่ผลิตภัณฑ์ผักไม่ใช่ใครพัฒนาด้านการย้อมสีเคมีเลย ผมเลยอยากพัฒนาด้านการย้อมสีจากค่านๆ เป็นสีเขียว สีม่วง โดยใช้ภูมิปัญญาการมัดย้อมของมัดหมี่มัดผักที่ละเส้น ทำเป็นผ้าแถบ เหมือนกระเป๋าแพรวน

KAROM

MUDMEE | INDIGO | VETIVER

ทั้งสองงาน ผลงาน ประดิษฐ์

โตะอาหาร ผมมองว่าเสน่ห์ของมัดหมี่ มัดอยู่เป็นหมู่เป็นเส้น เวลาจะมัดจะไล่ระดับให้สวยงามด้วย อีกทั้งภูมิปัญญาไทยคือการ ย้อมคราม มีการไล่ระดับแถบสีจากดำเข้มไปถึงสีม่วงได้ ดังนั้นความยากของการทำงานที่สุดคือ การมัดย้อมที่ละเอียด เป็นการย้อมทีละเส้น มัดแล้วย้อม”

ผลงาน Cozy Brown Pillow ของ **ปลา-นิษฐกานต์ กิตติพิชญ์พัฒน์** เจ้าของผลงานหมอนอิงเทคนิคที่ใช้คือการทอ เป็นหมอนอิงขนาดเล็กไว้ใช้บนเก้าอี้ยาวหรือโซฟา ที่เก๋ของลวดลายของหมอนที่ปลาได้รับแรงบันดาลใจมาจากลายของตาไม้ ที่ดูเป็นธรรมชาติมีความโค้งงอ มีสีเส้นเข้มอ่อนของลายไม้ที่สวยงามตามธรรมชาติ

“ปลาเห็นลวดลายของไม้ เห็นเป็นตาไม้ และสีธรรมชาติของหญ้าผักคือสีน้ำตาล เวลาทอปลาก็เลยหาหญ้าผักมาผสมกับไหมพรมสีน้ำตาลสีส้มคล้ายๆ ของลายตาไม้จริงๆ ที่เลือกไหมพรมเพราะมีความนุ่ม เมื่อนำมาทอกับอะไรที่แข็งก็จะทำให้กระเป๋าผักมีความนุ่ม ที่อยากทำหมอนอิงเพราะตอนไปหาชาวบ้านเห็นแต่ชาวบ้านทอเป็นเสื่อ ทำไมเราไม่เห็นว่าเป็นหมอนอิงบ้าง ปัญหาของการทำงานชิ้นนี้คือ การทอเลือกสีสอตพิมพ์แล้วกระแทกครั้งหนึ่ง เกิดขึ้นเป็นลาย แต่การทอให้เป็นลายไม้ก็ต้องใช้เทคนิคที่พิเศษ สอดไปสอดกลับให้เป็นลวดลายที่สวยงามคล้ายตาไม้”

จูเนียร์กับผลงาน